Mācību priekšmets:
Vēsture un sociālās zinātnes I

Specialitāte: visas
2. kurss

DEMOKRĀTISKA VALSTS. Kritēriji, analīze.
Metodiskā izstrādne

Izstrādnes autors: Evelīna Balode

(Izmantots idejai arī materiāls: Ivetas Kažokas prezentācija "Demokrātijas akadēmijas" ievadnodarbībā 2023.gada 30.janvārī)

Daugavpils
2023

ANOTĀCIJA

- Materiāls tapis pēc apmācībām 2023.g. «Demokratijas akadēmija»
- https://www.demokratijasakademija.lv/

- Sasniedzamais rezultāts: jaunieši apzinās demokrātiju kā vērtību; spēj salīdzināt citu valstu iekārtas, pamatot ar faktiem kādēļ citās valstīs ir atšķirīga situācija
- Mērķauditorija: II (11.klases) kursa jaunieši, 2 ak.stundas
- Metodiskās izstrādnes praktiskais pielietojums: stundās par valsts pārvaldes tēmām
- Uzskates un citi mācību līdzekļi: prezentācija un saruna, balsojums
- Metodiskās izstrādnes aktualitāte/novitāte: informatīvais karš, dažādu nekvalitatīvu avotu daudzums, kuros propoganda no kaimiņvalstīm apšauba Eiropas vērtības un demokrātiju.

Kā izvērtēt demokrātiju?

- Pirms katra slaida ar kritērijiem:
- Izrunāt kritērijus….kādas stiprās/vājās puses ir Latvijā
- klasei likt balsot (1-10 baļļu sistēmā), atklāt ar nākamo slaidu-patiesos rezultātus!
- Pirms sākt-izrunāt kas ir: **pilnās demokrātijas, demokrātijas ar defektiem, autoritārie režīmi, hibrīdrežīmi**.
- Vienoties, kādēļ demokrātija ir vērtība mūsu sabiedrībā!
- Kā darbu var uzdot izveidot infogrammas ar simboliem (zīmes, tēli), kas atspoguļo katru no demokrātijas kritērijiem.

Par Demokrātijas indeksu

- Žurnāla “The Economist” ekonomiskās pētniecības vienības demokrātijas indekss (The Economist Intelligence Unit’s index of democracy)
- No 2006.gada.
- 167 valstis
- Nedaudz problemātisks
- **Demokrātijas kvalitāte Latvijā: pieci vērtēšanas parametri**

1. Vēlēšanu process un politiskais plurālisms

1. Vai parlamenta un valsts galvas vēlēšanas ir brīvas?	4. Vai visi pieaugušie var brīvi piedalīties vēlēšanās?	7. Vai partiju finansēšanas process ir caurskatāms un caurmērā akceptēts sabiedrībā?	10. Vai opozīcijas partijām ir reālas izredzes nonākt valdībā?
2. Vai parlamenta un valsts vēlēšanas ir godīgas?	5. Vai, piedaloties vēlēšanās, ir apdraudēta vēlētāju drošība?	8. Vai pēc vēlēšanām vara tiek nodota nākamajai valdībai skaidrā, saprotamā procesā?	11. Vai iespēja ieņemt valsts amatus ir potenciāli atvērta visiem pilsoņiem?
3. Vai pašvaldību vēlēšanas i brīvas un godīgas?	6. Vai vēlēšanas pieļauj aptuveni līdzvērtīgas iespējas veikt priekšvēlēšanu kampaņu?	9. Vai pilsoņi var iesasistīties tādu partiju darbā, kuras nav atkarīgas no valdības?	12. Vai pilsoņi ir brīvi veidot politiskas un pilsoniskas organizācijas bez valsts iejaukšanās un izsekošanas?

Tava attieksme: vai dosies uz vēlēšanām?

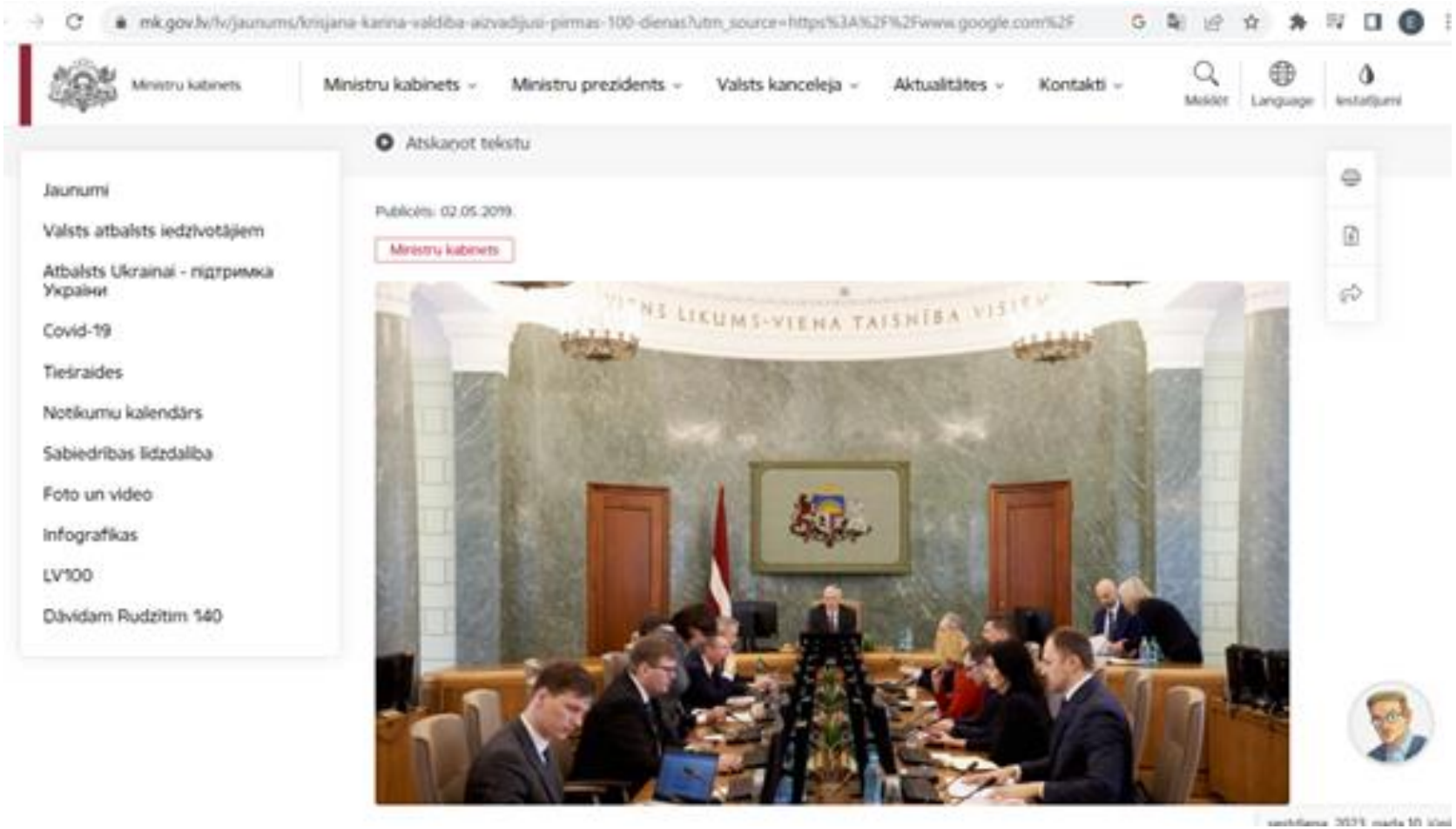
Vēlēšanu process un politiskais plurālisms (2021)

Pilnās demokrātijas	Demokrātijas ar defektiem	Autoritārie režīmi
Norvēģija 10	Igaunija 9.58	Ziemeļkoreja 0
Jaunzēlande 10	Latvija 9.58	Mjanma 0
Somija 10	Lietuva 9.58	Afganistāna 0
Zviedrija 9.58		
Islande 10		

2. Valdības rīcībspēja

13. Vai valdības darbu nosaka brīvi ievēlēti pārstāvji?	17. Ārvalstu valdības nav tās, kas nosaka nozīmīgas valdības veiktās politikas	21. Vai valdības darbs ir caurskatāms un atklāts, vai nodrošināta pietiekama informācijas pieejamība?	25. Sabiedrības uzticēšanās valdībai, valdības darbam
14. Vai likumdevējs ir augstākā vara ar augstāku statusu nekā citi varas atzari?	18. Ekonomiskajām, reliģiskajām, citām ietekmīgām grupām nav nozīmīgas politiskas varas, kas būtu paralēla demokrātiskajām institūcijām	22. Vai korupcija ir plaši izplatīta problēma?	26. Sabiedrības uzticēšanās partijām
15. Vai ir skaidra varas kontroles un līdzsvarošanas sistēma attiecībā uz valdības darbu?	19. Vai izveidoti pietiekami mehānismi tam, lai valdība būtu atbildīga vēlētāju priekšā arī vēlēšanu starplaikā?	23. Vai civildienests spēj ieviest valdības politikas?	
16. Valdības darbu nekontrolē armija vai specdienesti	20. Vai valdība spēj kontrolēt visu valsts teritoriju?	24. Vai pilsoņi uzskata, ka viņi spēj brīvi kontrolēt savu dzīvi?	

Kā veidojas valdība Latvijā?

Valdības rīcībspēja 2021

Pilnās demokrātijas	Demokrātijas ar defektiem	Autoritārie režīmi
Norvēģija 9.64	Igaunija 7.86	Ziemeļkoreja 2.5
Jaunzēlande 8.93	Latvija 6.07	Mjanma 0
Somija 9.29	Lietuva 6.07	Afganistāna 0.07
Zviedrija 9.29		
Islande 8.21		

3. Politiskā līdzdalība

27. Vēlētāju līdzdalība vēlēšanās	30. Biedru skaits partijās un sabiedriskajās organizācijās	33. Pieaugušo cilvēku-analfabētu īpatsvars
28. Vai etniskajām, reliģiskajām, citām minoritātēm ir saprātīga autonomija un balss politikas procesā?	31. Pilsoņu iesaiste politikā	34. Cik lielā mērā pieaugušie pilsoņi interesējas par politiku?
29. Sievietes politikā: īpatsvars no parlamenta deputātiem	32. Sabiedrības gatavība iesaistīties tiesiskos protestos	35. Vai varas iestādes cenšas popularizēt politisko līdzdalību?

Politiskā līdzdalība 2021

Pilnās demokrātijas	Demokrātijas ar defektiem	Autoritārie režīmi
Norvēģija 10	Igaunija 6.67	Ziemeļkoreja 1.67
Jaunzēlande 9.44	Latvija 6.11	Mjanma 1.67
Somija 8.89	Lietuva 6.11	Afganistāna 0
Zviedrija 8.33		
Islande 8.89		

4. Demokrātiska politiskā kultūra

36. Vai ir pietiekams sabiedriskais konsenss un saliedētība tam, lai varētu uzturēt stabilu, rīcībspējīgu demokrātiju?	39. Iedzīvotāju īpatsvars, kurš vēlētos, lai valsti vadītu eksperti	42. Iedzīvotāju atbalsts demokrātijai
37. Sabiedrības vēlme pēc stingrās rokas, kas apies parlamentu un vēlēšanas	40. Iedzīvotāju īpatsvars, kas uzskata, ka demokrātijas nespēj pienācīgi nodrošināt sabiedrisko kārtību	43. Spēcīga tradīcija nošķirt valsti un baznīcu
38. Iedzīvotāju īpatsvars, kurš vēlētos, lai valsti vadītu armija	41. Iedzīvotāju īpatsvars, kuri uzskata, ka demokrātijas veicina ekonomisko attīstību	

DEMOKRĀTIJAS
NEDĒĻA

Demokrātiska politiskā kultūra 2021

Pilnās demokrātijas	Demokrātijas ar defektiem	Autoritārie režīmi
Norvēģija 10	Igaunija 6.88	Ziemeļkoreja 1.25
Jaunzēlande 8.75	Latvija 6.25	Mjanma 3.13
Somija 8.75	Lietuva 5.63	Afganistāna 1.25
Zviedrija 10		
Islande 9.38		

5. Pilsoniskās brīvības

44. Vai ir brīvi, demokrātiski mediji?			
45. Vai ir brīva drukātā prese?	49. Vai pilsoņiem ir iespēja veidot profesionālās organizācijas un arodbiedrības?	53. Cik lielā mērā nodrošināta reliģiskā brīvība?	57. Cik lielā mērā pilsoņiem ir daudzveidīgs personisko brīvību kopums?
46. Vai ir runas un izpausmes brīvība?	50. Vai iedzīvotājiem ir iespēja iesniegt iesniegumus, kuriem potenciāli varētu būt pozitīvs rezultāts?	54. Vai attieksme pret pilsoņiem ir vienlīdzīga?	58. Iedzīvotāju īpatsvars, kuri uzskata, ka cilvēktiesības ir kopumā labi aizsargātas
47. Vai mediji strādā profesionāli, atklāti un plurāli apskatot būtiskos jautājumos?	51. Vai tiek pieļauta spīdzināšana?	55. Vai pilsoņi kopumā var justies droši?	59. Nav nozīmīgas diskriminācijas uz rases pamata
48. Vai pieejai internetam ir politiski ierobežojumi?	52. Vai tiesu vara ir neatkarīga?	56. Vai privātīpašums un privātais bizness kopumā ir brīvs no valdības iejaukšanās?	60. Cik lielā mērā valdība izmanto jaunus riskus kā iemeslu ierobežot pilsoniskās brīvības?

Kā un ko cenzējam?

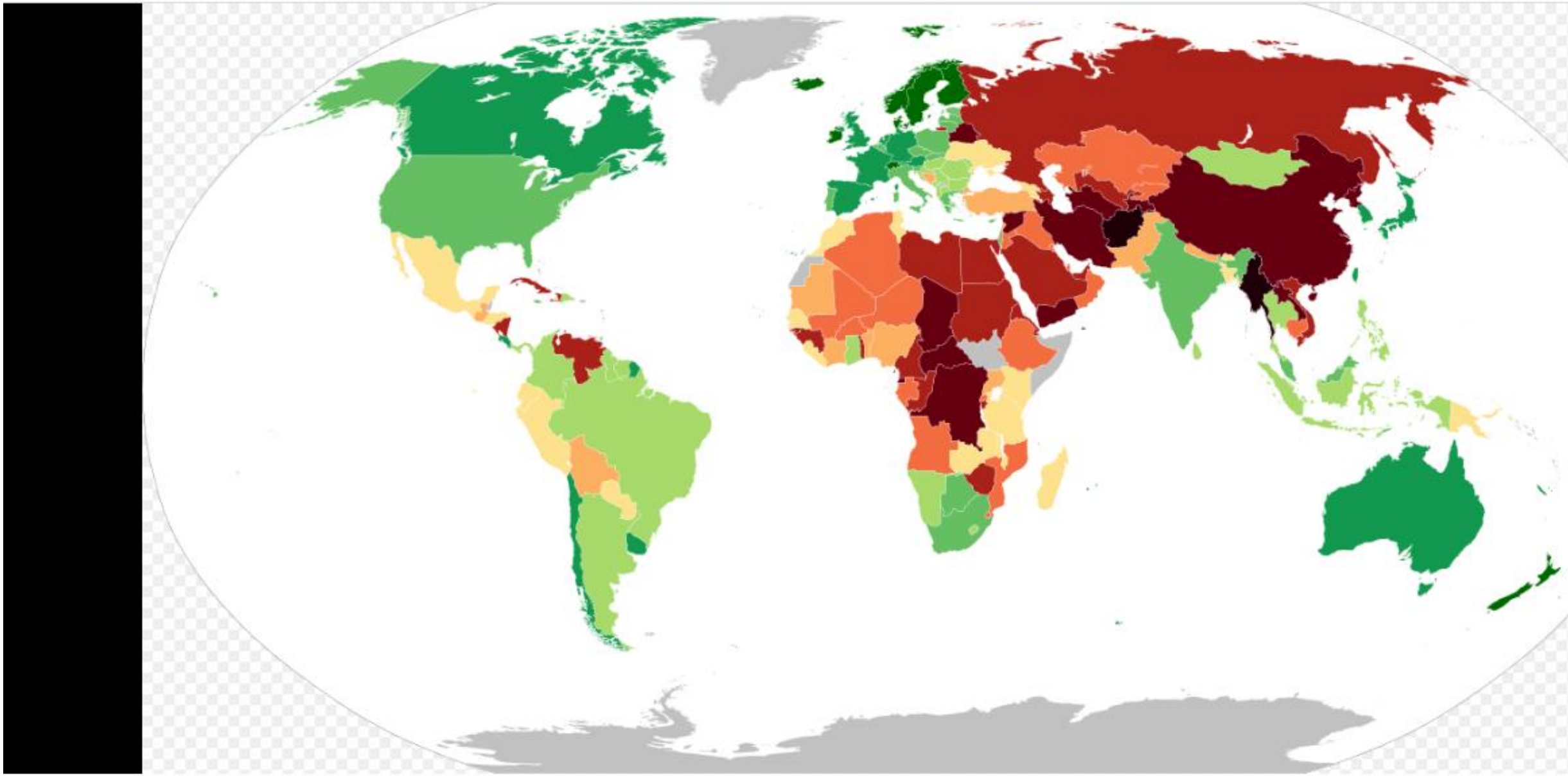
Pilsoniskās brīvības 2021

Pilnās demokrātijas	Demokrātijas ar defektiem	Autoritārie režīmi
Norvēģija 9.12	Igaunija 8.24	Ziemeļkoreja 0
Jaunzēlande 9.71	Latvija 8.53	Mjanma 0.29
Somija 9.41	Lietuva 8.53	Afganistāna 0.29
Zviedrija 9.12		
Islande 9.41		

Demokrātijas indekss 2021

Pilnās demokrātijas	Demokrātijas ar defektiem	Hibrīdrežīmi	Autoritārie režīmi
Norvēģija 9.75	Igaunija 7.84	Bangladeša 5.99	Centrālāfrikas republika 1.43
Jaunzēlande 9.37	Latvija 7.31	Tunisija 5.99	Kongo Demokrātiskā republika 1.4
Somija 9.27	Lietuva 7.18	Paragvaja 5.86	Ziemeļkoreja 1.081
Zviedrija 9.26		Malavi 5.84	Mjanma 1.02
Islande 9.18		Salvadora 5.72	Afganistāna 0.32

en.wikipedia.org/wiki/Democracy_Index#/media/File:Democracy_Index_2022.svg

The 2022 Economist Intelligence Unit *Democracy Index* map **Full democracies** 9.01–10.00 8.01–9.00 **Flawed democracies** 7.01–8.00 6.01–7.00 **Hybrid regimes** 5.01–6.00 4.01–5.00 **Authoritarian regimes** 3.01–4.00 2.01–3.00 1.01–2.00 0.00–1.00 **No data**

Demokrātijas paliek mazāk…..2022.g.dati-Latvijā uzlabojums, kaimiņzemēs-situācija kritiska…

- Avoti:
- https://en.wikipedia.org/wiki/The_Economist_Democracy_Index

